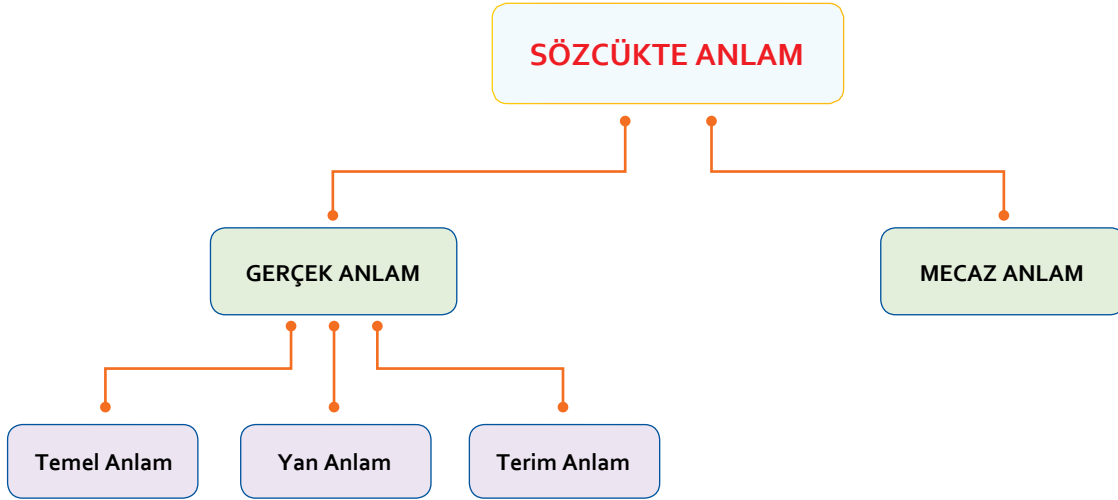
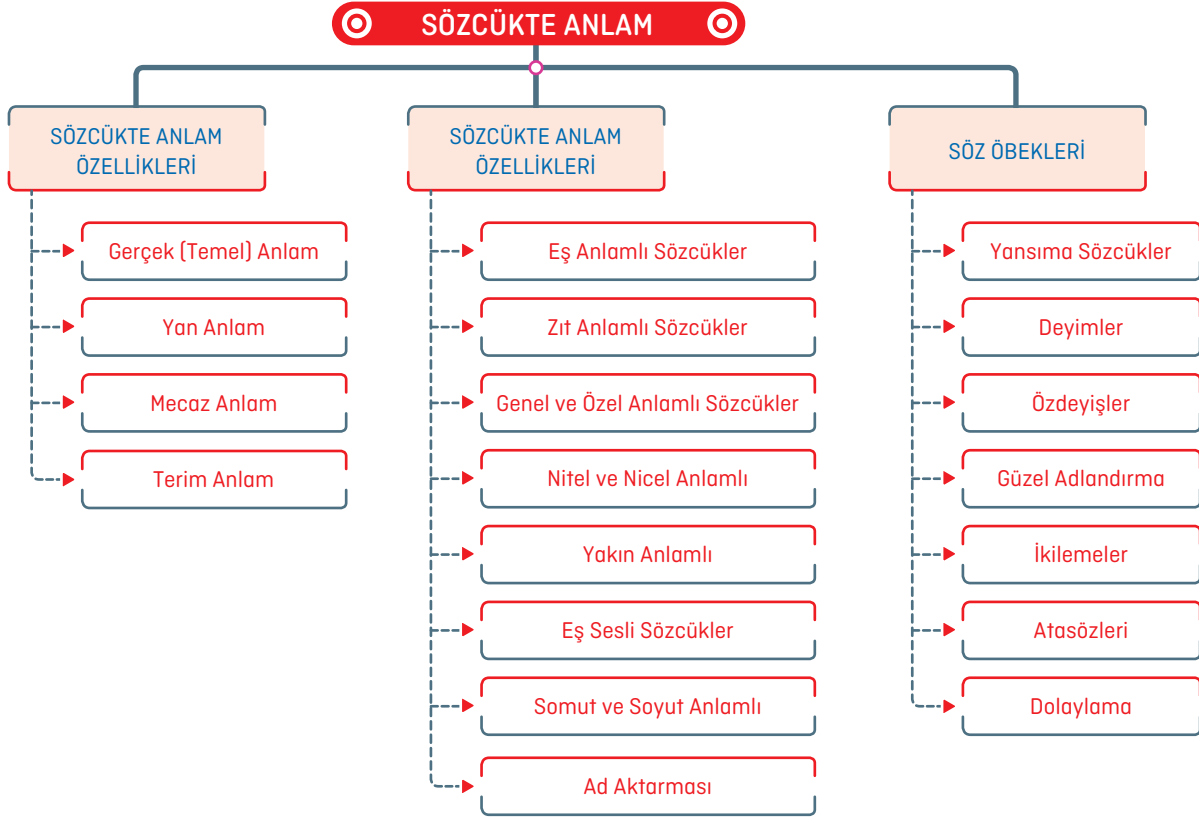

SÖZCÜK ANLAMI – I

Gerçek Anlam

Sözcüğün ilk anlamı ya da sözcüğün ilk anlamından hareketle kazandığı yeni anlamlardır.

Örneğin:

- **Aç** sözcüğü, yemek yeme ihtiyacı olan anlamındadır; tokun karıştıdır.
“Dün akşamdan beri **açım**.” cümlesinde aç sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır.
- **Ateş** sözcüğünün gerçek anlamı, yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışıktır. “İzciler kamp **ateşinin** etrafında toplandılar.” cümlesinde ateş sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır.
- **Çocuk** sözcüğünün gerçek anlamı, küçük yaştaki oğlan veya kızdır.
“Kapının önünde ağlayan **çocuğun** başını okşadı.” cümlesinde çocuk sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır.

Temel Anlam

Sözcüğün sözlükteki ilk anlamıdır.

Örneğin:

- Top oynarken yanlışlıkla camı **kırdı**.
- Arka bahçelerinde **derin** bir kuyu vardı.
- **Başında** aniden bir ağrı belirdi.

Yan Anlam

Sözcüğün gerçek anlamına bağlı olarak kazandığı yeni anlam ya da anlamlara verilen isimdir. Sözcüğün temel anlamıyla biçimsel veya işlevsel benzerlik taşır.

Örneğin:

- Yüce dağın **başında** dolanıyordu bulutlar.
- Tüm takılarını çekmecenin **gözüne** koymuş.
- Yeni aldığım tarağın **dişleri** kırılmış.

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere **terim anlamlı sözcük** denir.

Örneğin:

- Perde, sahne, dekor, suflör, oyun, senaryo, tirat
- Açı, üçgen, merkez, kenar, daire, çember
- Sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, redif, uyak
- Nota, nakarat, konser, solist, detone

DİKKAT

Bir sözcüğün terim anlamı olup olmadığını anlamak için cümledeki kullanımına bakmak gerekir:

- Oyunun ikinci perdesi daha heyecanlıydı.
- Salonun perdesinin aralığından odaya güneş giriyordu.

DİKKAT

Terim anlamı bir sözcük, cümlede kullanıldığı alanlara göre de farklılık gösterebilir:

- Ağacın **kökleri** selden etkilenecek bir hayli yıpranmıştı.
- Sözcüğün **kökü** fiil olarak belirlenmişti.
- Bir sayının **kökünü** alırken uyulması gereken bazı kurallar vardır.

Mecaz Anlam

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama verilen isimdir.

Örneğin:

- İçeride derin bir sohbete dalmışlardı.
- Olumsuz şeyler söyleyerek hevesini kırdı.
- Bu işi yapmanın bir yolu vardır.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek, hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

- Yeni aldığımız televizyon bir anda bozuldu.
- Yaptığım şakaya arkadaşım fena bozuldu.
- Yıllardır dedesinin kanatları altında yaşayıp gidiyordu.
- Kanadı kırılmış kuşu hemen veterinere götürdü.
- Odanın karanlığında el yordamıyla mum aramaya başladı.
- Bu karanlık günlerin de bir sonu vardır elbet.

Örnek

- Böyle dar düşünceler, insanlığı ilerletmez.
( )
- Bu kitap beni sardı, elimden bırakamıyorum.
( )
- Elini hızlıca masaya vurdu.
( )
- Bahçeleri bahçelere toprak yollar bağlardı.
( )
- Ali'nin yaptığı tüm hataların üzerini örttü.
( )
- Bütün bunlar güneşli ve rüzgârlı bir günün boş vaatleri miydi?
( )

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili kelime mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Konukları üst kattaki büyük salona aldılar.
- B) Ben bu yükün altına giremem deyip sorumluluk almadı.
- C) Tarlayı sürerken sabanın ucuna büyük bir küp takıldı.
- D) Turistler bütün gün Kapadokya'yı gezdiler.

Örnek

Geçen sene doğum günümde beni boş - - - kandırmıştın ama bu sefer sana kolay kolay kanmam.

Bu cümledeki boşluğa hangi sözcüğü getirirsek altı çizili sözcük gerçek anlamlı olur?

- A) tesellilerle B) sözlerle C) vaatlerle D) paketlerle

Örnek

Mert

"Pişmemişsin, daha çiğsin ham adam" mısrası Orhan Veli'ye aittir.

Tuana

"Dünkü fikir küflü, yarınki fikir hamdır." diyor ünlü bir düşünür.

Turgut

Çocuklara fazla ham üzüm yerlerse rahatsız olacaklarını söylerdi.

Melike

Akıllarında ham hayallerden ve birtakım sloganlardan başka bir şey yoktu.

Yukarıdaki öğrencilerden hangisi "ham" sözcüğünü gerçek anlamıyla kullanmıştır?

- A) Mert B) Tuana C) Turgut D) Melike

Çok Anlamlılık

Bir sözcüğün zamanla değişik anlamları ve kavramları karşılar hale gelmesine **çok anlamlılık** denir.

Çıkmak:

- Ortalık ağırırken bir arkadaşıyla yorgun adımlarla konaktan çıktık.
- Gazetenin boyası gömleğime çıkmış.
- Bu kumaştan bir palto çıkar mı?
- Ara ara dinlenerek yokuşu çıktık.
- Hastaneden çıkınca özlediği evinin yolunu tuttu.

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde "değişmek" sözcüğünün anlamıyla kullanımı uyuşmamaktadır?

Anlamı	Kullanımı
A) Karşılıklı alıp vermek	Onunla saatlerimizi değiştik.
B) Yerine başka şey veya kimse gelmek	Okulun müdürü değişmiş.
C) Başka bir biçim veya duruma girmek	Beş yılda her şey ne kadar çabuk değişmişti.
D) Değiştirmek	Her şey gibi elbiselerin modelleri de değişmiş.

Örnek

"Kurmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerden hangisinde karşısında verilen anlama uygun kullanılmamıştır?

Cümleler	Anlamlar
A) Turşu kurmayı beceremediğinden söz ediyordu.	Gereken şartları hazırlayıp kendi kendine olmaya bırakmak
B) İnsanoğlu hayal kurmaktan asla vazgeçmemeli.	Oluşturmak, sağlamak
C) Şehirlerimizde yeni kurulan yapılar depreme dayanıklı mı?	Yapmak, inşa etmek
D) Öyle bir sofra kurdu ki güzelliğini anlatamam.	Hazırlamak

Örnek

Aşağıdaki cümlelerde "kesmek" sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- Maça giden taraftarın yolunu polis kesti.
- Saçını annesininkine benzer şekilde kesti.
- Belediye, sokaktaki bazı ağaçları kesti.
- Patatesi küp küp keserek kızarttı.